

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
KYSTPOLITIK

FRIE KYSTER

Danmarks
Naturfredningsforening

FRIE KYSTER

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
KYSTPOLITIK

September 2012

**Danmarks
Naturfredningsforening**

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Tlf.: 39 17 40 00
www.dn.dk

*Forsidebilledet viser Rubjerg
Knude, år 1998. Fyret er i dag
væsentligt mere tilsandet.*

INDHOLD

1. Frie kyster	3
2. Kystens naturtyper skal beskyttes	6
3. Fri kystdynamik vs. kystsikring	12
4. Begrænset byggeri langs kysten	22
5. Kysterne skal være frit tilgængelige	30

1.

FRIE KYSTER

Kysterne er Danmarks vildeste natur, og de er enestående i international sammenhæng. Samtidig er de en evig konfliktzone mellem benyttelse og beskyttelse. Danmarks Naturfredningsforenings kystpolitik beskriver kystens aktuelle udfordringer og peger på nye initiativer, der kan beskytte kystens naturværdier.

Kystzonen er om noget Danmarks naturgeografiske særkende. Ved kysten er naturen og naturkræfterne helt synlige. Som andre grænsezoner i landskabet – skovbryn eller byernes overgang til det åbne land – rummer kysten særlige kvaliteter og særlige konflikter.

Siden stenalderen har de danske kyster været et yndet sted at bosætte sig, og siden stenalderen har mennesker påvirket kystnaturen. Kystlinjen er alene de sidste 200 år blevet flere hundrede kilometer kortere på grund af landvindingsprojekter, og en stor del af de tilbageværende 7300 kilometer er berørt af bebyggelse eller kystsikring.

I denne kystpolitik defineres kysten som de kyster, der vender mod hav og fjord. Kystzonen kan have en varierende bredde fra få meter til flere kilometer ind i landet. Også den kystnære del af havet er integreret i denne politiks forståelse af kysten.

Danmarks Naturfredningsforenings første egentlige kystpolitik blev vedtaget i 1993 og har "den frie kystdynamik" som sit væsentligste sigte. I 1994 købte Danmarks Naturfond Rubjerg Knude for at vise, at foreningen ville gå forrest og sikre, at naturen alene råder her på dette forblæste sted. En del af ejendommen ligger allerede ude i havet - og fyret, der ligger ved den nordlige grænse af Naturfondens areal, er for længst forladt og ved at flyde til i sand. Fotos er taget i hhv. 1926 og 2005.

Kystlovgivningens udvikling

Kysten har været særligt beskyttet, siden den blev omfattet af naturbeskyttelsesloven i 1937. Her fastlagde man en 100-meter strandbeskyttelseslinje fra vegetationens begyndelse og ind i landet. Den skulle beskytte kysten mod byggeri og andre ændringer.

Kystlovgivningens udvikling

Forbedret beskyttelse:

- 1937: Strandbeskyttelseslinjen på 100 meter indføres i naturfredningsloven.
- 1977: Stop for nye sommerhusområder.
- 1979: Klitfredningslinje for Vestkysten.
- 1979: Stop for nye feriehoteller.
- 1981: Ferie- og fritidscirkulære med fastlæggelse af en kystnærhedszone på 3 kilometer.
- 1991: Kystcirkulæret, hvor kystnærhedszonen videreføres, og det fastlægges, at kysterne skal friholdes for bebyggelse og anlæg, der ikke er afhængige af kystnærhed.
- 1994: Kystcirkulæret indarbejdes i planloven og strandbeskyttelseslinjen/ klitfredningslinjen øges fra 100 til 300 meter og indarbejdes i naturbeskyttelsesloven.
- 1995: Vejledning om planlægning i kystområderne.
- 2001: Wilhjelmudvalget anbefaler, at der ved kysterne sker en forbedret indsats og koordination myndighederne imellem.

Foringet beskyttelse:

- 2005: Start på Landsplandirektiver om udlæg af 8.000 nye sommerhusgrunde inden for kystnærhedszonen.
- 2011: Planlovens regler lempes for byggeri i kystnærhedszonen i 29 kommuner i yderområderne og på 15 ikke-brofaste øer.

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
ANBEFALER REGERING,
FOLKETING OG KOMMUNER

Mellem 1937 og 1995 har skiftende regeringer taget nye lovmæssige initiativer for at beskytte kysten, men beskyttelsen har fra starten også mødt modstand hos borgmestre og entreprenante lodsejere.

Ønsket om at beskytte kysten er de sidste knap 10 år blevet afløst af flere lempelser af lovgivningen. Samtidig er naturen fortsat på tilbagetog og klimaudfordringen reel: Vandstanden i de danske farvande forventes at stige med 0,2-1,4 meter i dette århundrede. Danmarks Naturfredningsforening mener derfor, at tiden er inde til nye initiativer for beskyttelse af kysten.

- » At miljøministeren nedsætter en kystkommission, som udpeger egnede arealer langs kysten til klimabufferzone, der sikrer naturen plads til at bevæge sig ind i landet, når havet stiger.
- » At sikre så fri kystdynamik som muligt. Kystsikring bør kun accepteres, hvor der er væsentlige samfundsmæssige tab ved ikke at kystsikre. Det vil sige for at beskytte bysamfund, kulturarv og større infrastrukturanlæg. Sommerhusbebyggelser bør ikke kystsikres, medmindre der er tale om nuværende større udbyggede sommerhusområder, hvor de naturlige kystprocesser påvirkes minimalt af kystsikring.
- » Kystsikring skal ske med de mindst indgribende metoder. Tilladelser til kystsikring bør gives på baggrund af en statslig kortlægning, der viser, ved hvilke lokaliteter der kan forventes tilladelser til kystsikring samt hvilke kyststrækninger, der ønskes friholdt for kystsikring.
- » At staten gør indsigelse mod planlægning af byggeri på arealer, truet af havstigninger, og sikre, at ny bebyggelse så vidt muligt sker ved omdannelse og fornyelse af eksisterende byggeri frem for inddragelse af nye arealer ved kysten.

2.

KYSTENS NATURTYPER SKAL BESKYTTES

Udpegning af arealer langs kysterne til en klimabufferzone er en forudsætning for, at naturen kan flytte sig ind i landet i takt med, at havene stiger.

Danmark har – i forhold til sin størrelse – rigtig meget kyst. Den jyske vestkyst er et eksempel på vild sammenhængende natur i fri dynamik, der også i international sammenhæng er enestående.

Den danske kystnatur rummer et af de få eksempler på vild natur og fri dynamik i landskabet – klinteskred og vandrekliitter er gode danske eksempler på naturens store kræfter.

Det europæiske naturnetværk – Natura 2000 – definerer 24 kyst- eller kystnære naturtyper i Danmark. Heriblandt er fire såkaldte "prioriterede" naturtyper. Det drejer sig om kystlaguner og strandsøer, om stabile kystkliitter med urteagtig vegetation, kystkliitter med dværgbuskvegetation og kystkliitter med enebær.

Kystlagune

Kystkliitter med urteagtig vegetation

Kystkliitter med dværgbuskvegetation

Kystkliitter med enebær

Læs mere på www.dn.dk/kyst, hvor der er link til Miljøministeriets bog om de enkelte naturtyper.

Naturtyperne anses i EU's habitatdirektiv for særligt beskyttelseskrævende. Derfor skal de have særlig opmærksomhed i form af naturpleje og naturgenopretning ved kysten. Danmark huser en stor del af de europæiske klit-naturtyper, som dermed bør nyde særlig bevågenhed.

Mange steder ligger de kystnære naturtyper klemte og er ved at forsvinde. De ligger som mosaikker eller som isolerede "øer" mellem den kystnære bebyggelse. Det ses f.eks. på den sjællandske nordkyst og vestkyst, hvor kystnaturen er meget fragmenteret og naturtyperne over tid får mere haveagtig karakter. Desuden er klimaforandringerne årsag til yderligere fragmentering af naturtyperne, fordi havet stiger, og kystnaturen dermed får mindre plads.

Love beskytter kystens natur og landskaber

Kystnaturen og kystlandskabet er som udgangspunkt beskyttet af henholdsvis naturbeskyttelseslovens §3 om beskyttede naturtyper og strandbeskyttelseslinjen samt af planlovens kystnærhedszone, som regulerer byggeriet op til tre kilometer fra kysten. Der er tale om bestemmelser, som har til formål at forebygge anlæg og indgreb i kystområdernes natur og landskaber. Derudover kan kystnære arealer være omfattet af fredning eller være udpeget som Natura 2000-områder eller vildtreservater.

Udfordringer for kystens naturtyper

De væsentligste trusler mod den kystnære natur er menneskeskabte, og den generelle lovgivning mangler bestemmelser, der kan rydde op, pleje og genoprette naturen, når skaden er sket. Dog kan en plejepligt være en del af en Natura 2000-plan, eller der kan være udarbejdet en plejeplan i forbindelse med fredning af et område.

Forvaltning og pleje af kystnære naturtyper er mange steder vanskelig og dyr, fordi det f.eks. kan betyde, at områder skal afgræses og hegnes. Derfor er forvaltningen flere steder utilstrækkelig, og naturtyperne gror til. På kort sigt er det luftbårne kvælstof en trussel, fordi det giver forbedrede vækstbetingelser for de næringselskende arter, som normalt ikke dominerer på strandoverdrev eller i den grå klit. Samtidig betyder mindre afgræsning af enge og overdrev, at de gror til.

Invasive arter kan også indvandre i kystnaturen – ikke mindst i form af rynket rose, som er meget vanskelig at udrydde. Endelig gør den manglende sammenhæng mellem små naturarealer kystnaturen sårbar over for de negative effekter, som dyrkning, gødskning og sprøjtning af naboarealerne medfører.

Den invasive rynket rose spreder sig kraftigt langs de danske strande.

På lang sigt vil havene oversvømme de helt kystnære naturtyper. Arealerne til natur mellem vandlinje og infrastruktur samt dyrkede arealer vil langsomt blive mindre – og kystnaturtyper som eksempelvis strandenge vil mange steder forsvinde. Det vil derfor være naturligt at gøre plads til engene længere inde i landet, hvor det er muligt. Det skal ske via planlægning, f.eks. ved at udpege et areal til "klimabufferzone". Ellers vil de sårbare, artsrige og værdifulde naturtyper mellem det stigende hav og de dyrkede arealer indsnævres eller helt forsvinde. Zonens bredde vil variere

– afhængig af den lokale topografi – fra få hundrede meter og op til flere kilometer ind i landet.

Mål for beskyttelse af kystens natur

Det er Danmarks Naturfredningsforenings mål, at der fra stranden og ind i landet skabes plads til ny kystnær natur, når havet stiger. Som udgangspunkt skal den fri kystdynamik råde, og parallelt med kystlinjen skal der skabes plads til kystnaturen. Samtidig skal sammenhæng mellem naturen på regionalt og lokalt niveau sikres og så vidt muligt genskabes.

Danmarks Naturfredningsforening anbefaler derfor, at en national kystpolitik tænkes sammen med en tilbagetrækningsstrategi for naturen, fordi den kystnære natur rammes først og hårdest, når havet stiger. Der bør udlægges areal til en klimabufferzone, som sikrer plads til den nye natur indlands. I bufferzonen bør ny infrastruktur undgås, og dispensationer til byggeri og anlæg bør minimeres. I fald de gives, bør det udelukkende ske under forudsætning af selvrisiko i forhold til kommende oversvømmelser.

For heder, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, der den 1. juli 1992 lå i byzone eller sommerhusområde, gælder ikke samme beskyttelse som for de øvrige naturtyper. Danmarks Naturfredningsforening mener, det bør ændres, så alle naturtyper er beskyttet lige efter naturbeskyttelseslovens §3.

Ny kystnær natur inden for klimabufferzonen kan samtidig virke beskyttende i forhold til havstigningens påvirkning af infrastruktur og bebyggelse. Derfor anbefaler Danmarks Naturfredningsforening, at man iværksætter massiv genopretning af naturen, f.eks. ved at lægge kystnære landbrugsarealer inden for strandbeskyttelseslinjen om til natur, der ikke atter må opløjes, gødskes eller sprøjtes. Det bør også prioriteres at fjerne udtjente anlæg og pleje naturen inden for klimabufferzonen.

Det er nødvendigt at skabe biologisk egnede forhold for kystnaturtyperne. Næringsstofbelastningen skal reduceres til et niveau under tålegrænsen inden år 2020. Det skal ske ved lokalt at reducere forureningen med næringsstoffer fra omgivende husdyrbrug – og fra fjernere kilder gennem national og international skærpet regulering. På arealer til klimabufferzone og ny natur skal brugen af gødning udfases. Det kan på sigt mindske næringsstofpuljen på arealerne.

Derudover skal invasive arter bekæmpes og strandengene naturplejes, gerne med græsning.

Vibe på strandeng

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
ANBEFALER REGERING,
FOLKETING OG KOMMUNER

- » At miljøministeren nedsætter en kystkommission, der planlægger en national tilbagetrækningsstrategi for kystnaturen, og som udpeger konkrete arealer til en klimabufferzone, der giver naturen plads til at bevæge sig ind i landet i takt med, at havet stiger.
- » At kommunerne sørger for naturpleje og genopretter natur på arealer, omfattet af klimabufferzonen.
- » At udtjente anlæg inden for bufferzonen fjernes ved ophør af landbrugsdrift, eller når bygninger og anlæg ikke længere er i brug.
- » At mulighederne for at omlægge hidtil oppløjede landbrugsarealer til natur forbedres. Det skal ske gennem permanent udtagning af landbrugsjord, ekspropriation eller fredning.
- » At etablere naturpleje på alle plejekrævende naturtyper. Beskyttelse og pleje af naturtyper bør også omfatte naturtyper i byzone og sommerhusområder.
- » At kommunerne i kommuneplanerne gør rede for, hvordan kystlandskabet beskyttes, herunder hvordan hensynet til beskyttet natur varetages i forbindelse med klimaforandringerne.

3.

FRI KYSTDYNAMIK VS. KYSTSIKRING

Danmarks Naturfredningsforening ønsker at reducere kystsikring til det absolut nødvendige. Med klimaforandringerne skal der findes balance mellem fri kystdynamik og sikring af væsentlige samfundsinteresser.

Bølgebrydere ved Skagens Gren. Et markant eksempel på indgreb i den fri kystdynamik.

Det er i mødet mellem land og hav, vi i Danmark oplever den vildeste natur. Her er det naturens kræfter, der er altdominerende. De gør kysterne og deres naturtyper til et evigt dynamisk område med varierende grader af nedbrydning nogle steder og opbygning andre steder. Denne dynamik skal i videst muligt omfang fortsat råde.

For Danmarks Naturfredningsforening betyder kystbeskyttelse, at man beskytter kystzonens natur, landskaber og frie dynamik mod bebyggelse og anlæg. Andre – f.eks. Kystdirektoratet – bruger ordet kystbeskyttelse om det, Danmarks Naturfredningsforening kalder kystsikring.

Kystsikring er problematisk, fordi alle former for sikring mod erosion unddrager havet for materiale. Herved begrænses nedbrydningen udvalgte steder på kysten. Samtidig mangler eller forsinkes materialet til opbygning af kysten andre steder. Kystsikring fratager kysten sin naturlige dynamik, og derfor skal kystsikring begrænses mest muligt.

Metoder til kystsikring

Sandfodring er oppumpning af sand, som lægges enten helt op på stranden, på havbunden foran stranden eller på revler længere ude. Her skal det hindre, at bølger og strøm æder af kystlinjen. Bølger og strøm bruges i stedet til at flytte det indpumpede sand, som derfor må fornyes jævnligt. Adskillige millioner kubikmeter sand pumpes årligt i Danmark, især langs Vestkysten. Metoden er relativt dyr, men er at foretrække blandt mange andre, fordi den er skånsom både visuelt og anlægsmæssigt.

Høfder er faste konstruktioner, der går fra foden af kystskrænten og ud, vinkelret på kysten. De dæmper den langsgående sandtransport og kystens tilbagevækst. De samler sand på luvsiden, men eroderer til gengæld på læsiden. Dermed flytter erosionen længere ned ad kysten.

Dækmoler eller bølgebrydere er faste konstruktioner på langs med og ud for kysten. De fastholder sand strandværts, dæmper erosionen og forhindrer ikke færdsel på stranden. Til gengæld skaber de risiko for hestehuller og udgør dermed en sikkerhedsrisiko for badende. Alternativer til stenkonstruktionerne langs kysten er forsøgt – eksempelvis udlægning af sten i et bælte på lavt vand. Det er en væsentlig mere naturnær løsning, som samtidig bidrager med revstrukturer og sten over havoverfladen til gavn for fugle og sæler. Især foran erosionsskrænter, hvor der foreligger dokumentation for en tidligere stor forekomst af sten, kan det overvejes at kystsikre med naturlige sten på stranden og i vandet – både for at sikre kysten og for at øge biodiversiteten.

Diger ved kysten skal hindre oversvømmelser af bagvedliggende land mod stormflod og højvande. Diger består mest af ler og jord med et tæt, beskyttende plantedække. Fra digekronen går forskråningen fladt mod havet. Her skal bølgerne kunne løbe energien af sig. Digets bagskråning er mere stejl. Danmarks Naturfredningsforening ønsker som udgangspunkt ikke diger. Men etableres nye diger, bør det ske så tæt som muligt på det, der ønskes sikret mod oversvømmelse, eller som tilbagetrukne diger, der tillader havets frie dynamik i områderne foran det nye dige. Når havets vandspejl stiger, følger grundvandsspejlet med, og lavtliggende arealer bliver fugtigere. Det kan ikke hindres med diger, medmindre man vedvarende pumper vandet væk fra de inddigede arealer, som man gør ved f.eks. Lammefjorden.

Klitter – både naturlige og kunstige – kan virke som værn mod erosion og bølger. Tilplantning med den naturligt hjemmehørende hjerne stabiliserer klitten og virker sandflugtsdæmpende. På tilsvarende måde virker udsætning af faskiner og fyrregrene. Fri klitdynamik er imidlertid afgørende for udvikling af de beskyttede kystklitnaturtyper, og staten bør derfor udpege områder i landet, hvor sandflugt ikke dæmpes.

Kystdræning af stranden mindsker det opadgående vandtryk i stranden. I stedet for at skylle tilbage i havet, forbliver en større del af det aflejrede sand på stranden. Pumpes der aktivt, er det dyrt samt energi- og udstyrskrævende. For den passive dræning er virkningen udokumenteret og omdiskuteret. Kystdræning er derfor næppe et reelt alternativ til sandfodring og dækmoler.

Skræntfodssikring skal hindre den naturlige bølgenedbrydning af kystskrænter. De består typisk af sten ud fra skræntefoden og et stykke op ad skrænten. Mange steder har private grundejere skræntsikret med f.eks. bygningsaffald og grenaffald. Skræntfodssikring kan hæmme den frie færdsel. Langs Vestkysten udføres skræntsikring for at hindre gennembrud af smalle tanger. Skræntfodssikring bør kun forekomme, hvor sandfodring og dækmoler ikke slår til, og da kun med naturnære materialer.

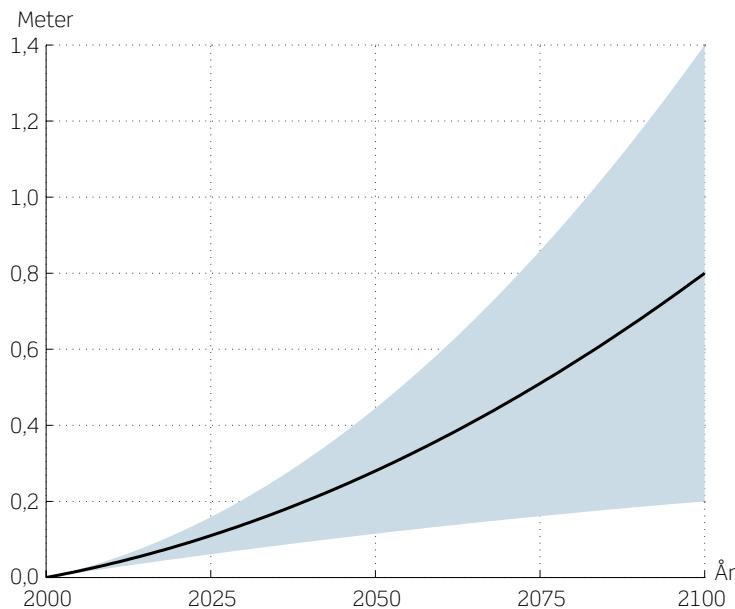
Skræntfodssikring med sprængsten og nedfaldne fyrregrene fra sandflugtsdæmpning af klit. Søndervig, Vesterhavet.

Kystsikring – hvor og hvordan?

Kystzonens naturtyper er i høj grad resultat af den fri kystdynamik, og Danmarks Naturfredningsforening ønsker derfor fri kystdynamik så mange steder som muligt. Det må dog erkendes, at fri kystdynamik ikke er mulig overalt, fordi hensynet til væsentlige interesser flere steder gør, at fri dynamik ikke med rimelighed kan råde.

Udfordringen er at finde balancen mellem kystsikring og fri kystdynamik – især i en klimaforanderlig fremtid. Vi ved, at klimaændringerne betyder, at havet stiger, og at mere ekstreme vindforhold vil føre til krav om mere kystsikring. Derfor er det vigtigt at afstemme de samfundsmæssige forventninger til, hvad der skal til for at opnå tilladelse til at kystsikre. Ligesom der bør ske en kortlægning og forvaltningsmæssig afklaring af, hvornår ansøgninger om kystsikring kan forventes imødekommet eller afslået. Tvivlsomme kystsikringer og inddæmmede arealer bør også analyseres med henblik på at reetablere den fri dynamik.

DMI's bedste bud på vandstandsstigninger omkring Danmark de næste 100 år i meter, når der ses bort fra landhævning. Den sorte kurve viser middelværdien, mens det blå areal viser usikkerheden.

Kilde: DMI 2012

Oversvømmelsesdirektivet

Med EU's oversvømmelsesdirektiv (2007/60/EF) forpligter EU-landene sig til inden udgangen af 2011 at udpege risikoområder på grundlag af en foreløbig vurdering af oversvømmelsesrisikoen fra vandløb, søer, havet og fjorde – og inden udgangen af 2013 at lave fare- og risikokort. Det er Naturstyrelsen og Kystdirektoratet, der står for arbejdet med hhv. det ferske og det salte vand. Senest med udgangen af 2015 skal kommunerne lave risikostyringsplaner, som hindrer eller imødegår ekstreme oversvømmelseshændelser og deres virkninger på menneskers sundhed, miljø, kulturarv og økonomisk aktivitet. Hvert 6. år skal kortlægning, vurdering og planer revurderes.

Havstigningen berører alle kysttyper. På de såkaldte nedbrydningstkyster øges erosionen – både den daglige og den voldsomme under ekstremt højvande og storme. Skal kysten sikres her, skal det ske i havstokken i form af sandfodring, bølgebrydere og skræntfodssikring, hvis altså ikke den naturlige erosion får lov at foregå. På de øvrige kyster, som enten ligger lavt eller mere i læ for vind og bølger, vil oversvømmelser snarere end erosion være problemet. Her vil kysten kunne sikres mod de ekstreme hændelser ved at udbygge og forhøje eksisterende diger. Nord for linjen Hanstholm–Grenå–Helsingør modvirkes vandstandsstigningen af landhævning, i Vadehavet forstærkes den af landsænkning.

Stigende grundvand

Klimaforandringerne medfører også, at grundvandet stiger. Det giver mere vand til alle våde naturtyper og til vandløbene. Det fører til stigende krav om at sikre samfundsmæssige og private interesser også inde i landet. En naturlig løsning vil være at skaffe plads til de øgede vandmængder så langt oppe i vandløbsoplandene og i lavbundsområderne som muligt. Det vil sikre, at vandmængdernes afstrømning mod havet forsinkes ved store nedbørsmængder. Desuden kan man lade ådalene oversvømme. Derved minimeres risikoen for oversvømmelse af bebyggede arealer. Er der væsentlige behov for at sikre mod oversvømmelser fra

baglandet i eksempelvis lavtliggende byer, skal digesikring ske så tæt som muligt på det truede, så mindst muligt areal får en unaturlig hydrologi.

Hvilke interesser skal kystsikres?

Danmarks Naturfredningsforening mener som udgangspunkt, at både natur og samfund er bedst tjent med at lade den fri kystdynamik råde og indrette vores brug af kystarealerne herefter. Staten bør derfor meget klart tilkendegive, hvor den fri dynamik fraviges.

Danmarks Naturfredningsforening mener, at ny kystsikring kun bør tillades til sikring af bysamfund, kulturarv og større infrastruktur anlæg – f.eks. veje, jernbaner og lufthavne. Sommerhusbebyggelser bør ikke kystsikres, medmindre der er tale om større

Nedbrydningskyst ved Fredericia.

udbyggede sommerhusområder, hvor de naturlige kystprocesser påvirkes minimalt af kystsikringen, og hvor der er væsentlige samfundsmæssige tab ved ikke at kystsikre, f.eks. ved lavvandede kystområder, hvor diger med højvandssluse kan sikre bebyggelser mod oversvømmelse.

Danmarks Naturfredningsforening mener således ikke, at der bør gives tilladelse til kystsikring af for eksempel naturområder, nye sommerhusområder, spredt bebyggelse og landbrugsjord, der ikke tidligere har været kystsikret. Heller ikke sommerhusområder på kyster, som er stærkt præget af kystnedbrydning – som f.eks. mange steder langs den jyske vestkyst – bør kunne kystsikres med faste anlæg. I den sammenhæng spiller den foreslåede statslige kortlægning af, hvornår ansøgninger om kystsikring kan forventes imødekommet eller afslået, en væsentlig rolle.

Lavvandet kyst ved Nakskov Fjord med dyrkede marker omgivet af diger.

Forløb af en kystsikrings sag

Kystbeskyttelseslovens (Lbk. nr. 243 af 5. april 1994) § 1 beskriver lovens formål med kystbeskyttelse: At beskytte mennesker mod oversvømmelser samt ejendom mod oversvømmelser og nedbrydning fra havet, fjorde eller andre dele af søterritoriet. Dette formål varetages ved en afvejning af følgende hensyn:

1. behovet for kystbeskyttelse
2. økonomiske hensyn
3. kystbeskyttelsesforanstaltningens tekniske og miljømæssige kvalitet
4. kystlandskabets bevarelse
5. naturens frie udfoldelse
6. rekreativ udnyttelse af kysten
7. sikring af den eksisterende adgang til kysten og
8. andre forhold af væsentlig betydning for kystbeskyttelse

Hensynene er ikke prioriterede, hvorfor de enkelte punkter kan tillægges forskellig vægt i konkrete sager.

Et kystsikringsprojekt kan starte enten på kommunens initiativ eller på initiativ af private grundejere direkte via Kystdirektoratet, som er kompetent myndighed på området.

Der skal foreligge et objektivi behov. Det forstås sådan, at væsentlige værdier som bebyggelser og infrastrukturer er erosionstruede inden for en kortere årrække eller, at markante eller gentagne oversvømmelser fra havet medfører væsentlige skader eller risiko for mennesker.

Sagerne skal vurderes for VVM-pligt. Det gør Kystdirektoratet for sager til vands (bølgebrydere f.eks), og kommunerne for sager til lands (diger f.eks). Berøres Natura 2000-områder, skal ansøgeren lave konsekvensvurdering. Der skal afholdes offentlige møder og høring af interessenter, og hvis kystsikring besluttet, skal evt. anlæg tinglyses på de relevante ejendomme, og kommunen eller Kystdirektoratet skal fordele udgifterne mellem myndigheder og private grundejere.

Det kan overvejes, om Kystdirektoratet bør være en del af Miljøministeriet frem for Transportministeriet, da en række af direktoratets opgaver i kystzonen i de kommende år – herunder kystsikring – vil kræve en stærk integration med natur- og miljøhensyn.

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
ANBEFALER REGERING,
FOLKETING OG KOMMUNER

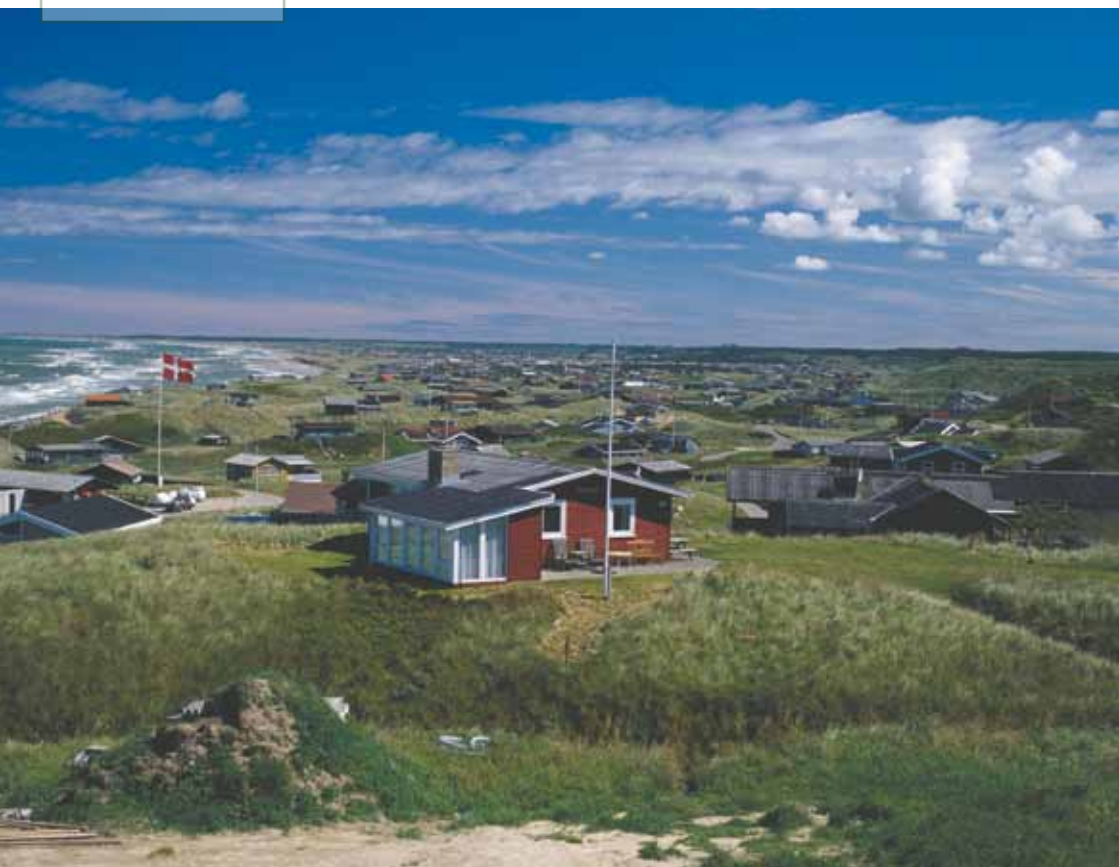
- » At sikre så fri kystdynamik som muligt. Kystsikring bør kun accepteres, hvor der er væsentlige samfundsmæssige tab ved ikke at kystsikre. Det vil sige for at beskytte bysamfund, kulturarv og større infrastrukuranlæg.
- » Sommerhusbebyggelser bør ikke kystsikres, medmindre der er tale om større udbyggede sommerhusområder, hvor de naturlige kystprocesser påvirkes minimalt af kystsikring, og hvor der er væsentlige samfundsmæssige tab ved ikke at kystsikre.
- » At igangsætte en statslig kortlægning af, hvilke kyststrækninger der helt skal friholdes for kystsikring, og hvor ved kysterne der kan forventes tilladelser til kystsikring.
- » At der i konkrete tilladelser til kystsikring stilles krav om en behovsanalyse, en konsekvensanalyse for kystlandskabet og en samfundsøkonomisk analyse, der sandsynliggør behovet for kystsikring i forhold til fri kystdynamik. Tvivlsomme kystsikringer og inddæmmede arealer bør analyseres med henblik på beslutning om retablering af fri dynamik.
- » At foretage kystsikring med de mindst indgribende metoder – eksempelvis sandfodring frem for faste kystanlæg.
- » At kommunerne iværksætter en restriktiv planlægning, der sikrer kysten mod anvendelse til formål, som kan fordr kystsikring, og at kommunerne som led i planlægningen ophæver uaktuelle arealreservationer i kystnærhedszonen.
- » At Kystdirektoratet flyttes til Miljøministeriet.

4.

BEGRÆNSET BYGGERI LANGS KYSTEN

Byggeri og anlæg langs kysterne skal begrænses til det samfundsmæssigt nødvendige og udformes med størst muligt hensyn til kystlandskabet og kystnaturen.

Bebygget kystlandskab, sommerhusområde ved Vesterhavet.

Kysten og adgangen til vandvejene har fra gammel tid været en base for menneskets udnyttelse af havets ressourcer og udskibning af landjordens ressourcer og afgrøder. Derfor rummer kysten store kulturhistoriske værdier. Kysten er også blandt de tidligst beboede dele af landet og rummer hovedparten af Danmarks større byer.

By

Byers vækst bør som udgangspunkt ske ved at forny og omdanne allerede bebyggede arealer. Er det nødvendigt at inddrage nye arealer, er det vigtigt, at det sker i retning væk fra kysten under hensyn til kystlandskabet og den lokale infrastruktur.

I de senere år har udviklingen i de kystnære byer fået præg af, at erhvervshavne er blevet omdannet til lystbådehavne, og at der er bygget flere attraktive boliger tæt ved vandet. Erhvervshavne er flere steder fortsat vigtige. Medmindre erhvervshavne omdannes af hensyn til miljømæssige forhold som støj og forurening af eksisterende by, mener Danmarks Naturfredningsforening ikke, at nedlæggelse af erhvervshavne må føre til behov for nye erhvervshavne, der blot vil øge byggeri og trafik andre steder på kysten.

Byudvikling og byggeri på arealer, truet af oversvømmelse, bør undgås. Staten bør gøre indsigelse i sager, hvor der planlægges bebyggelse på disse arealer. Generelt bør udformning af ny kystnær bebyggelse tage hensyn til klimaforandringerne.

Land

Hver gang, man inddrager ubebygget land til nyt byggeri, fjernes endnu en bid af det åbne landskab. Derudover fragmenteres natur og landskab, når der bygges nye veje og tekniske anlæg. Konsekvensen er, at dyr og planter får vanskeligere ved at trives og spredes.

Langs kysterne findes små havne, landingssteder og landsbysamfund, der kan være kulturhistoriske og landskabeligt værdifulde. Danmarks Naturfredningsforening ser gerne mere liv på landet,

så længe byggeri og aktiviteter finder sted i havne og landsbyer. Byggeriet bør ske på baggrund af en planlægning, hvor behovet for byggeri samt den nærmere placering og udformning vurderes i forhold til kystlandskabets og naturens interesser – og i forhold til mulige alternative placeringer af byggeriet uden for planlovens kystnærhedszone.

Langs kysten, uden for byer og landsbyer ligger feriecentre, badehoteller, sommerhusområder og campingpladser. Turisternes krav til udbuddet af aktiviteter, vandlande, legepladser m.m. i ferie- og fritidsområderne stiger hele tiden. Danmarks Naturfredningsforening anbefaler, at nye arealer til bebyggelse langs kysten uden for byerne forbeholdes formål med et reelt behov for en kystnær placering.

Stort pres på at lempe regler for byggeri ved kysten

Alle vil gerne bygge, bo og holde ferie ved kysten. Hvis vi også fremover skal have åbne kystlandskaber og adgang for alle til stranden, er det vigtigt at opretholde en restriktiv forvaltning af mulighederne for planlægning og byggeri ved kysten.

Skagens Gren

Skagens Gren som den måske havde set ud, hvis ikke reglerne for kystnærhedszonen, klitfrednings- og strandbeskyttelseslinjen havde forhindret det.

Manipuleret foto

Inden for planlovens tre kilometer brede kystnærhedszone må der som udgangspunkt ikke planlægges for nye anlæg eller bebyggelse, som ikke er betingede af en kystnær beliggenhed, eller som ikke kan planmæssigt begrundes. Det er vigtigt, at zonen respekteres, selv om mange parter presser på for at få lempet kravene til planlægning og byggeri ved kysterne. Presset førte i 2011 til uheldige lovændringer, som gør det lettere at planlægge eller opnå tilladelse til byggeri i kystnærhedszonen.

Strandbeskyttelseslinjen dækker området fra strandbredden og op til 300 meter ind i landet. Linjen administreres heldigvis restriktivt og spiller derfor en væsentlig rolle for beskyttelsen af kystlandskabet. Inden for områder, der er omfattet af beskyttelsen, må der ikke opføres bebyggelse, opsættes hegn, matrikuleres eller på nogen anden måde ændres på tilstanden uden dispensation. På trods af reglerne opstilles der løbende skure, etableres hegn, beplantes og opføres mindre broer og moler uden dispensation. Hvis der undtagelsesvist dispenseres fra beskyttelsen, mener Danmarks Naturfredningsforening, at der med dispensationen skal følge vilkår om for eksempel at etablere ny natur eller krav om at forbedre adgangsforhold.

Læs mere om foreningens holdning til nye feriebygninger og sommerhuse ved kysterne på www.dn.dk/kyst

Feriebebyggelse og sommerhuse

Danmarks Naturfredningsforening mener, at nye arealer til ferie- og fritidsformål som udgangspunkt ikke bør planlægges langs kysterne, før muligheder for at omdanne utidsvarende feriebebyggelse, gamle sommerhusområder og ubebyggede grunde er vurderet nøje. Reservationer i kommuneplanerne til byggeri af feriebebyggelse og sommerhuse, der ikke længere er aktuelle, bør aflyses. Planlægning af nye og større ferie- og fritidsbebyggelse bør desuden reguleres regionalt eller statsligt, så ikke alle kommuner udlægger nye kystnære attraktive arealer til disse formål.

Læs mere om regler og anbefalinger for broer og moler på www.dn.dk/kyst

Broer og moler

Private bade- og bådebroer er populære – og især i by og bynære områder langs kysten opføres flere og flere broer, der forhindrer den frie adgang langs kysten. Danmarks Naturfredningsforening mener, at man i tilladelser til nye broer og moler skal sikre, at den offentlige adgang langs kysten ikke forringes, at der er offentlig adgang til broer og moler, når adgangen sker fra et offentligt areal, og at der ikke skal gives tilladelser til overdækning af private broer og moler.

Danmarks Naturfredningsforeningens vindmølleplaceringspolitik behandler nærmere spørgsmålet om placering af vindmøller. Læs mere på www.dn.dk/vindmoeller

Vindmøller på land og hav

Danmarks Naturfredningsforening mener, at vindmøller på land ved kysten skal stå på landbrugsjord eller nær større infrastrukturanlæg eller tekniske anlæg – og ikke inden for strandbeskyttelseslinjen, landskaber beskyttet i kommuneplanen, Natura 2000-områder, skove, fredede områder og beskyttede naturtyper. På havet er store samlede havvindmølleparker som udgangspunkt at foretrække frem for spredte møller i kystlandskabet, ligesom kystnære havvindmøller kan ses som en erstatning for en endnu større udbygning af møller på land. Danmarks Naturfredningsforening mener, at nye projekter for kystnære havvindmøller bør ligge inden for de områder, staten har udpeget som egnede til formålet. Herefter bør det konkrete projekt vurderes nærmere i forhold til møllernes påvirkning af natur, miljø og landskab.

Campingpladser

Danmarks Naturfredningsforening mener, at campingpladser skal kunne udvide i rimeligt omfang, hvor natur og landskab tillader det, men campinghytter, vand- og legelandskaber, campingvogne og autocampere skal ikke kunne placeres inden for strandbeskyttelseslinjen.

Husbåde

Husbåde er en ikke så udbredt, men stadig mere populær boform. Danmarks Naturfredningsforening mener, at husbåde skal ligge i erhvervshavne og trafikhavne. Kun husbåde af kulturhistorisk interesse bør ligge i lystbådehavne. Husbåde og lignende fartøjer med flydende bebyggelse skal ikke kunne placeres i særlige havne til dette formål eller permanent uden for eksisterende havne.

Øvrige anlæg

Langs kysterne ligger infrastrukturelle anlæg og energianlæg såsom kraft-varmeværker, master, jernbaner og luftledninger. Danmarks Naturfredningsforening mener, at disse kun bør placeres kystnært, hvis andre alternativer ikke er mulige. I givet fald skal de placeres så langt fra kysten som muligt og under hensyn til kystlandskabet og kystnaturen.

Strand: Vrag og giftdepoter

Myndighederne kan fjerne skibsvrag og efterladte skibe fra kysten, hvis de er til fare for sejladsikkerheden, miljøet eller fiskeriet. Kan en evt. ejer påvises, har vedkommende ansvaret for at fjerne det efterladte vrag eller skib. Men derudover mangler der hjemmel til at få fjernet vrag og skibe fra kysten. En nylig redegørelse fra Miljøministeriet viser, at der inden for 100 meter fra danske kyster ligger mere end 30 vrag og efterladte fartøjer – primært fiskefartøjer og lystbåde. Der er ingen regelsæt for, hvordan disse skal håndteres ud fra landskabelige og æstetiske hensyn. Manglende hjemler gør sig også gældende i de øvrige nordiske lande.

En række tidligere råstofgrave og naturområder langs kysten er desværre blevet brugt som lossepladser. De udgør en mindre trussel for grundvandet og for friluftslivet end de registrerede depoter i indlandet, derfor har de lavere prioritet i regionernes og kommunernes planer for afværgeforanstaltninger. Til gengæld udgør de en reel trussel mod havmiljøet. Regionerne bør pålægges en kritisk gennemgang af depoter og andre forureningskilder i kystzonen med henblik på at tage hånd om skaderne i havmiljøet.

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
ANBEFALER REGERING,
FOLKETING OG KOMMUNER

- » At staten gør indsigelse mod planlægning af byggeri på arealer, truet af havstigning.
- » At fjerne de lempelser i planloven om byggeri, som blev indført i 2011.
- » At kommunerne i deres planlægning sikrer åbne, ubebyggede kystområder, og at nyanlæg og udvidelser så vidt muligt sker ved at omdanne og forny eksisterende byggeri og anlæg.
- » At indføre statslig/regional planlægning for lokalisering af større ferie- og fritidscentre ved kysten.
- » At der stilles vilkår om f.eks. ny natur eller forbedret offentlig adgang, hvis der rent undtagelsesvist meddeles dispensation fra strandbeskyttelseslinjen.
- » At der i tilladelser til nye broer og moler stilles krav om offentlig adgang, når adgangen til bro eller mole sker på et offentligt tilgængeligt areal. Der bør ikke gives tilladelse til overdækning af private broer og moler.
- » At pålægge regionerne en kritisk gennemgang af depoter og andre forureningskilder i kystzonen med henblik på at tage hånd om skaderne i havmiljøet.
- » At justere campingreglementet, så campinghytter ikke må opføres inden for strandbeskyttelseslinjen.
- » At fastsætte klare regler for placering af husbåde og lignende flydende bebyggelser – fortrinsvist i erhvervshavne. Der skal ikke kunne planlægges for regulære husbådehavne og husbåde bør ikke opankre i længere tid uden for havne.
- » At vedtage en entydig hjemmel og forpligtelse til at fjerne skibsvrag og efterladte skibe fra danske kyster.

5.

KYSTERNE SKAL VÆRE FRIT TILGÆNGELIGE

Danmarks Naturfredningsforening mener, at der som udgangspunkt skal være fri adgang langs alle landets kyststrækninger.

Danmarks rundt regnet 7300 kilometer kyststrækning er et fælles gode, og de bør derfor være tilgængelige for alle. Det skal være muligt for alle borgere at opleve det barske klitlandskab i vest, de skyggefulde fjorde mod øst og de flade strandenge med det rige fugleliv ved Vadehavet og andre lave kyster.

Når adgang forhindres

Som udgangspunkt er der offentlig adgang til den danske kyst og til den kystnære natur i baglandet. Men flere steder langs landets kyststrækninger er der stadig spærret for den frie adgang. Det kan være adgangsveje ned til selve kysten og stranden, der er spærret eller nedlagt, eller det kan være spærringer, som er opsat for at forhindre færdsel langs kysten. Spærringerne ses både som skræmmeskilte og som fysiske barrierer. Desuden sikres kysten i dag ofte på bekostning af fri og ubesværet adgang. Det bør derfor være et krav i tilladelser til kystsikring eller digebyggeri, at man samtidig forbedrer adgangsmuligheder ved at sikre eksisterende adgang eller ved at skabe ny adgang.

Broer, hegn og lignende byggeri kan hindre den fri adgang langs kysterne.

Friluftsliv ved kysten

Det er vigtigt, at strandene og de kystnære områder kan anvendes til flere forskellige fritidsaktiviteter, men det skaber også konflikter. Støjende eller forstyrrende aktiviteter på vandet og langs

Læs mere om
adgangsmuligheder og
adgangsreglerne på
www.dn.dk/adgang

kysten er for eksempel sejlad med vandscootere eller speedbåde, kørsel, kitesurfing og paragliding. Danmarks Naturfredningsforening mener, at der bør være plads til disse aktiviteter langs kyststrækningerne, men ikke alle steder, og aktiviteterne må ikke finde sted i beskyttede områder. Derfor anbefaler Danmarks Naturfredningsforening, at myndighederne gennem planlægningen udpeger robuste områder til støjende friluftsliv og samtidig sikrer, at andre områder holdes fri. Generelt bør naturen tænkes først og aktiviteten sidst i planlægningen.

Beskyttelse eller benyttelse

Der er hyppigt konflikter mellem beskyttelse og benyttelse, især når det handler om adgangsmuligheder til sårbare naturområder, eller når f.eks. hensynet til ynglende fugle på strandene skal varetages. Danmarks Naturfredningsforening opfordrer derfor kommunerne til at sikre, at reglerne for beskyttelse overholdes og håndhæves. Desuden bør kommunerne i højere grad informere om de bestemmelser, som sikrer beskyttelsen. Adgangen reguleres af reservatbestemmelser, fredninger og naturbeskyttelsesloven.

God planlægning kan
sikre plads til både det
støjende friluftsliv og
den stille vandrer.

Blå Flag-strande

Blå Flag-ordningen certificerer de badestrande, hvor der gøres lidt ekstra for miljø og vandkvalitet, dvs. strande med rent badevand, gode faciliteter og egnethed for friluftsliv. Blå Flag er en del af et internationalt program, som er med til at fremhæve de danske kyster i international sammenhæng. Danmarks Naturfredningsforening bakker op om Blå Flag og anbefaler, at alle kommuner stræber mod at opnå Blå Flag-certificering til egne strande.

Danmarks Naturfredningsforening mener:

At der skal være fri passage og mulighed for at benytte kysten – også der, hvor private bygger terrasser, private havne og bådebroer, som griber ind i kyststrækningen. Myndighederne bør prioritere at bevare og vedligeholde eksisterende adgangsveje samt skabe nye adgangsveje.

Danmarks Naturfredningsforening støtter:

Nye strandprojekter og anlæg, som giver mere natur og forbedret adgang. I forbindelse med disse anlæg kan der etableres marine naturoplevelsesområder med afmærket snorkel- og dykkerbaner, undervandsjagt, gode stangfiskesteder og shelters m.v.

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENING
ANBEFALER REGERING,
FOLKETING OG KOMMUNER

- » At eksisterende spærringer for fri adgang langs kysten fjernes.
- » At betinge tilladelse til kystsikring med vilkår om forbedret adgang.
- » At landets kommuner aktivt bakker op om Blå Flag-strandene og prioriterer rent badevand.
- » At kommunerne i deres planlægning gør rede for, hvordan mål om friluftsliv og tilgængelighed til kysterne tænkes fremmet – også på tværs af kommunegrænser.
- » At der udpeges positivområder for støjende og forstyrrende friluftsliv i kommuneplanlægningen.

FRIE KYSTER

DANMARKS
NATURFREDNINGS-
FORENINGS
KYSTPOLITIK

Læs mere på
www.dn.dk/kyst

**Danmarks
Naturfredningsforening**
Masnedøgade 20
2100 København Ø
Tlf.: 39 17 40 00
www.dn.dk

Danmarks
Naturfredningsforening

© Danmarks Naturfredningsforening 2012. Redaktør: Nina Larsen Saarnak
Fotos og illustrationer: Bert Wiklund, Poul Henrik Harritz, Bjarne Jensen, Kristian Ørsted Pedersen, Ole Klottrup, Ole Malling,
Jan Pedersen, DN fotoarkiv, DMI, Scampix, Tao Lytzen, Nina Larsen Saarnak, Tine Gjerløv. Layout: Jakob Andresen.